

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Факультет психології та соціального захисту

Кафедра соціальної роботи, управління та суспільних наук

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА:
СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК**

Матеріали

II Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, курсантів та молодих вчених
15 листопада 2024 року

Львів – 2024

УДК 316.4.05: 009. 37.032

Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, курсантів та молодих вчених, 15 листопада 2024 р.; [за ред.: Нагірняк М.Я.]. Львів : ЛДУ БЖД, 2024. 118 с.

У матеріалах II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, курсантів та молодих вчених «Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток» (15 листопада 2024 р.) висвітлюються питання, що стосуються актуальних проблем сьогодення та перспектив подальшої розбудови соціальної роботи на засадах розвивальної парадигми, пріоритетних напрямків застосування інноваційних технологій у практиці соціальної роботи та соціальної політики в Україні в умовах воєнного та післявоєнного періоду, особливостей соціального захисту в секторі безпеки, соціального супровіду, діяльності державних та громадських інституцій у сфері соціальної роботи, провадження соціальної роботи з різними категоріями населення та соціального менеджменту.

Матеріали, що пропонуються читачеві, сприятимуть створенню умов для формування складових професійної компетентності соціального працівника і дозволить формувати адекватну модель діяльності майбутнього фахівця соціальної сфери.

Видання рекомендоване усім, хто цікавиться теоретичними й практичними аспектами становлення та перспективами розвитку соціальної роботи в Україні та світі.

Головний редактор: НАГІРНЯК Михайло Ярославович
кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету психології та соціального захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(Протокол № 2, від 14 листопада 2024 р.)*

Каблаш С. Основні принципи управління соціальними службами	59
Фітьо А. Інтеграція ветеранів війни у місцеві громади: соціальні, економічні та психологічні виклики	65
Шпраха Д. Актуальність аутсорсингу соціальних послуг у територіальній громаді	68
Борсук М. Інноваційні підходи до професійної підготовки соціальних працівників	73
Олексин К. Сучасні підходи до підготовки фахівців соціальної сфери: виклики, тенденції та шляхи розвитку.....	76
Андрущишин А. Роль соціальної педагогіки у формуванні професійної компетентності соціальних працівників.....	80
Гдуля О. Соціальний менеджмент і соціальна робота: взаємозв'язок та вплив на розвиток суспільства.....	84
Фітьо А. Соціальний менеджмент у кризових умовах: ефективні стратегії та виклики воєнного часу.....	89
Луцишин О. Соціальний супровід та підтримка внутрішньо переміщених осіб	92
Дроздовський А. Особливості надання соціальних послуг самотнім батькам в Україні.....	96
Коблянський В. Державна політика у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.....	101
Зіміч В. Соціальний супровід як форма соціальної допомоги для дітей-сиріт та дітей в складних життєвих обставинах.....	108
Відомості про авторів	112

4. Технології соціально-педагогічної роботи : навч. посіб. / за заг. ред. А. Й. Капської. Київ : УДЦССМ, 2000. 372 с.
5. Укрінформ. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2543718-v-ukraini-3-miljoni-ditej-zivut-u-nerovnih-simah-levcenko.html>.

УДК 342.9

Василь КОБЛЯНСЬКИЙ

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

Науковий керівник:

к.і.н., доцент **ЛОЗИНСЬКИЙ А.Ф.**

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Сучасна політика нашої держави спрямована на всебічний соціальний захист осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, визначено систему заходів, орієнтованих на поліпшення їхньої життєдіяльності, відновлення соціального статусу, досягнення матеріальної незалежності та всебічної інтеграції в суспільство, програми щодо соціального захисту осіб з інвалідністю віднесено до пріоритетних державних програм. Але є прогалини у державній політиці, які необхідно вирішити [2, с. 216].

Одним з ключових недоліків реалізації державної політики є відсутність окремого механізму та певних відповідних, щодо ефективного попередження інвалідності, через що останнім часом спостерігається тенденція збільшення кількості осіб з інвалідністю. Сучасне вітчизняне законодавство про реабілітацію повинне перш за все відноситися не тільки до осіб з інвалідністю, але і тих осіб, котрим загрожує інвалідність. Як визначенно у ст. 5 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» державна політика України в сфері

реабілітації осіб з інвалідністю: забезпечує та створює координованість системи загальної реабілітації, що реалізується внаслідок безперервності, характеризується комплексністю відновлювальних заходів і методик та своєчасністю, а також для неї характерний відкритий доступ технічних та інших засобів реабілітації і виробів медичного призначення, реабілітаційних послуг, відповідність їх змісту, рівня та обсягу фізичним, розумовим, можливостями психічного розвитку і стану здоров'я особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю; визначає основні економічні, правові, соціальні умови надання особам та дітям з інвалідністю реабілітаційних послуг з урахуванням їх функціональних можливостей, основної потреби у виробках медичного призначення, технічних та інших засобах реабілітації; покладає гарантію на технічне та матеріальне, фінансове, кадрове і наукове забезпечення системи реабілітації; визначає умови для відновлення або здобуття трудових навичок, отримання освіти, професійної перепідготовки і працевлаштування з урахуванням функціональних можливостей осіб з інвалідністю, сприяння виробничій діяльності підприємств та організацій громадських організацій осіб з інвалідністю; забезпечує реабілітаційним установам незалежно від їх відомчого підпорядкування, типу і форми власності рівні умови для здійснення реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю; формулює вимоги до об'єктів соціальної інфраструктури та інформації для створення безперешкодного доступу до них осіб з інвалідністю шляхом усунення природних, комунікаційних і архітектурних перешкод; допомагає та сприяє в участі громадських організацій, у тому числі громадських організацій осіб з інвалідністю, у формуванні і реалізації державної політики в цій сфері. Ефективна та дієва реалізація державної політики в сфері реабілітації осіб з інвалідністю покладається на органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які в співпраці та партнерстві з громадськими організаціями осіб з інвалідністю забезпечують розробку і виконання програм для

запобігання виникненню інвалідності, компенсації вад і розладів функцій організму особи, створення умов для їх усунення шляхом медичної, психолого-педагогічної, психологічної, фізичної, професійної, трудової, фізкультурно-спортивної, соціальної реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю. Органи управління в сфері реабілітації осіб з інвалідністю мають відповідні повноваження спрямовані на втілення в життя заходів держави в цій сфері [4].

У нормативно-правовій та науковій літературі поняття «соціальний захист» почало вживатися нещодавно. Воно замінило термін «соціальне забезпечення», який характеризував специфічну організаційно-правову форму соціального захисту в радянській економіці, що здійснювався безпосередньо державою. Взагалі термін «соціальне забезпечення» використовувався для визначення системи відносин у галузі соціального захисту, пов'язаних з наданням окремих видів забезпечення за рахунок коштів державного бюджету [6, с. 165].

У широкому розумінні соціальний захист належить до функцій держави і є системою організаційно-правових та соціально-економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах та певних ризикових ситуаціях, що передбачає створення ефективного механізму соціального захисту [6, с. 167]. Також інститут соціального захисту передбачає перерозподіл суспільного багатства на користь людей, які тимчасово чи постійно потребують особливої уваги з боку суспільства, а саме: від багатих до бідних, від здорових до хворих, від молодих до літніх, що фактично реалізує принцип солідарності поколінь [3].

У вузькому розумінні соціальний захист розглядають як систему спеціальних заходів щодо захисту населення з огляду на особливості його професійного та соціального статусу. Так, до системи соціального захисту людини відносять заходи з охорони і відновлення фізичного й духовного здоров'я людини, з ліквідації алкоголізму, наркоманії та інших негативних явищ;

одну з основних складових системи людського розвитку, яка включає дії із забезпечення сталого і гідного рівня життя людини, що приводить до її мотивованої продуктивності й ефективного відтворення людського капіталу [8, с. 73–79; 7].

Аналіз наведених підходів до визначення соціального захисту дає підстави зробити висновок, що соціальний захист розглядається як функція держави, як загальновизначенна система суспільно-економічних заходів, які спрямовані на матеріальне забезпечення громадян у ситуаціях, пов'язаних із соціальними ризиками (нещасний випадок, старість, втрата годувальника, інвалідність, хвороба, каліцтво тощо).

Стосовно осіб з інвалідністю державна політика України за роки незалежності зазнала кардинальних змін. Якщо за часів Радянського Союзу основні зусилля держави спрямовувалися на соціальне забезпечення лише цієї категорії громадян, то в наш час як в основу державної політики щодо соціального захисту осіб з інвалідністю закладено не соціальне забезпечення, як не активна функція соціального захисту, а гарантування здійснення захисту осіб з інвалідністю шляхом створення для них у суспільстві відповідних умов та рівних можливостей для реалізації життєвих потреб, здібностей і творчого потенціалу.

Серйозним та конструктивним змінам у забезпеченні правових та конституційних прав та гарантій у сфері соціального захисту та реабілітації осіб з інвалідністю посприяв Закон України «Про реабілітацію інвалідів», де всю існуючу законодавчу базу приведено у відповідність до існуючих вимог [4].

Сьогодні в Україні реалізується низка програм соціального захисту осіб з інвалідністю, які віднесено до пріоритетних державних програм, а видатки на їх виконання належать до захищених статей Державного бюджету України. Серед них такі, як матеріальне забезпечення осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, санаторно-курортне оздоровлення, забезпечення протезно-ортопедичними виробами та

спеціальним автотранспортом, соціальна, трудова та професійна реабілітація осіб з інвалідністю та ін. Нажаль заходи які повинні здійснюватися для осіб з інвалідністю мають здебільшого тільки декларативний характер. Так, соціальний захист дітей з боку держави забезпечує дітей в основному в потребах у вигляді матеріального забезпечення (пенсії або допомоги), надання дошкільного виховання та освіти, санаторно-курортне лікування, забезпечення технічними засобами реабілітації та ін., проте й вони надаються не в повному обсязі. Це зумовлено тим, що, незважаючи на законодавче закріплення інституту соціального захисту осіб з інвалідністю, фінансування низки соціальних програм встановлено виходячи, скоріш за все, не з потреб осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, а з фінансових та економічних можливостей держави.

З метою покращення якості життя осіб з інвалідністю в Європі, Рада Європи у 2006 році розробила План Дій на період до 2025 року. План мав розширити права, гарантувати повну участь людей з обмеженими можливостями в житті суспільства і містить 15 напрямів діяльності, що охоплюють усі сфери. Так, у напрямі діяльності – 11 «Соціальний захист» наводиться визначення соціального захисту, який «охоплює систему соціального забезпечення», соціальної допомоги або соціальної підтримки, а також соціальні служби, які в своїй системі є життєво важливою підтримкою для людей, що залежать від них, оскільки завдяки їм забезпечується якість життя тих, хто користується такою підтримкою. Одним з основних завдань держави – це забезпечення рівного доступу до соціального захисту для осіб з інвалідністю та підтримувати політику, котра сприятиме переходу, від залежності щодо виплат особам з інвалідністю до самостійної зайнятості та автономії від державного забезпечення [1, с. 51–52].

Враховуючи викладене можна констатувати, що соціальний захист осіб з інвалідністю, в політиці держави, займає одне з провідних місць, і спрямований на дотримання

рівних соціальних умов, гарантій та нормативів за допомогою використання принципів адресності, системності й послідовності з метою їх інтеграції в існуючу систему суспільних відносин щодо осіб з інвалідністю.

Нині у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю в Україні існує багато невирішених проблем, які умовно можна розподілити на ряд складових, пов'язаних із забезпеченням:

— пенсійних і соціальних виплат у розмірах, які б гарантували та забезпечували особам з інвалідністю гідний рівень життя;

— можливості безперешкодного отримання замовлених реабілітаційних послуг за місцем проживання особи з інвалідністю та/або дитини з інвалідністю;

— можливості отримання бездискримінаційної трудової діяльності під час працевлаштування та подальшої роботи;

— реформація стаціонарних установ для потреб осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю; створення допоміжних служб, що дають змогу особам з інвалідністю жити в умовах без відриву від соціуму;

— створення доступного середовища для вільного пересування осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю і безперешкодної комунікації.

Це потребує переорієнтації державної політики щодо дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю у напрямі гарантування їм рівних прав і можливостей з іншими категоріями громадян та захисту від дискримінації, запровадження дієвого механізму реалізації усієї повноти їх конституційних прав. У зв'язку з цим Кабінет Міністрів України у березні 2011 року затвердив Концепцію Загальнодержавної програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю та розвитку системи реабілітації осіб з інвалідністю на період до 2020 року» (у 2019 р. продовжено до 2025 року) [5, с. 17].

Отже, відповідно до зазначеної Концепції уряд доручив Міністерству соціальної політики України та іншим центральними і місцевими органами виконавчої влади підготувати Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю та розвитку системи реабілітації осіб з інвалідністю», де будуть визначені стратегічні цілі, пріоритетні напрями, першочергові завдання та дієві механізми державної політики, спрямованої на створення умов для соціального захисту та всебічного розвитку осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю в Україні.

Список використаних джерел

1. Галицький О.М, Гришова Р.В. Світовий досвід реалізації державної політики підтримки осіб з інвалідністю та його імплементація в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 6. 180 с.
2. Матрос О.О. Система соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні на сучасному етапі. *Педагогічні науки: Зб. наук. праць Херсонського держ. ун-ту*. 2017. Вип. 82 (2). С. 214–217.
3. Нікітчина О.В. Особливості формування інституту соціального захисту населення України. URL: www.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2010_2/10novpgo.pdf.
4. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 6.10.2005 р. № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>.
5. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Національний план з реалізації Конвенції про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів»: Розпорядження Кабінету Міністрів України. Офіційний вісник України. 2011. № 24. 31 с.
6. Скуратівський В. Соціальна політика : навч. посіб. Київ: Вид-во УАДУ. 2003. 265 с.

7. Стойка А. Розвиток системи соціального захисту як основи стратегічного планування в соціальній сфері. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_1/10savps.pdf.
8. Хомра О.У. Соціальна безпека: виклики, загрози, критерії. *Стратегічна панорама*. 2004. № 1. 179 с.

УДК 364.4

Вікторія ЗІМИЧ

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

Науковий керівник:

д.пед.н., доцент **ЦЮПРИК А.Я.**

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Соціальний супровід є однією з найважливіших форм соціальної допомоги, що надається дітям-сиротам та дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО). Ця форма підтримки забезпечує дітям не лише задоволення базових фізичних потреб, але й надає можливість отримати емоційну, психологічну, соціальну та освітню допомогу. У сучасних умовах в Україні, коли на кінець 2021 року нараховувалося понад 69 тисяч дітей-сиріт, більшість з яких виховувалися у сімейних формах, питання якісного соціального супроводу стає особливо актуальним.

Однією з головних складових соціального супроводу є задоволення базових фізичних потреб дітей-сиріт. Це включає надання безпечного житла, належного харчування, медичної допомоги, а також забезпечення необхідним одягом та іншим важливим для виживання ресурсом. Багато дітей, позбавлених батьківського піклування, не мають можливості